מי שאני ולרב נחמן בר יצחק דאמר אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לקידושין ניתנו במאי מוקים לה כרבי אליעזר דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצי מזבין לה אבל לשפחות אחר אישות מצי מזבין לה בעי ריש לקיש מהו שמייעד אדם לבנו קטן בנו אמר רחמנא בנו כל דהו או דילמא בנו דומיא דידיה מה הוא גדול אף בנו גדול אמר רבי זירא תא שמע [1]איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן ואי אמרת מייעד אם כן מצינו אישות לקטן ואלא מאי אינו מייעד אמאי קא ממעט ליה קרא תיפשוט מינה דמייעד אמר רב אשי הכא ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא חזיא ליה מהו דתימא כיון דמדאורייתא חזיא ליה וביאתו ביאה הבא עליה מתחייב באשת איש קמ"ל מאי הוי עלה תא שמע אמר ר' אייבו א"ר ינאי אין יעוד אלא בגדול אין יעוד אלא מדעת תרתי מה טעם קאמר מה טעם אין יעוד אלא בגדול לפי שאין יעוד אלא מדעת ואיבעית אימא מאי מדעת מדעת דידה דתני אביי בריה דרבי אבהו [2]אשר לא יעדה מלמד שצריך ליעדה הוא תני לה והוא אמר לה בקידושי יעוד ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו רב נחמן בר יצחק אמר אפילו תימא לקידושין ניתנו שאני הכא דאמר רחמנא יעדה מאי ר' יוסי בר' יהודה דתניא יעדה והפדה צריך שיהא שהות ביום כדי פדייה מכאן א"ר יוסי ברבי יהודה אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלמא קסבר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו רב נחמן בר יצחק אמר אפילו תימא לקידושין ניתנו שאני הכא דאמר רחמנא והפדה: אמר רבא אמר רב נחמן אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך מדרבי יוסי ברבי יהודה לאו אמר רבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו וכי משייר בה שוה פרוטה הוו קידושי הכא נמי ל"ש ואמר רבא א"ר נחמן המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדרבי יוסי ברבי יהודה לאו אמר רבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו האי הלוואה היא והיא גופא משכון היא

וכי

מי שאני. כיון דנישואין דאורייתא נינהו נפקא לגמרי מרשותיה: **ולרב נחמן דאמר.** לקמן לר' יוסי בר' יהודה נמי במעות הראשונות היא מתקדשת דקידושין דאב נינהו כמאי מוקי לה ואפילו אירוסין עושה היכי הדר מזבין לה: **מוקי לה כרבי אליעזר** גרסינן: **דאמר לשפחות אחר שפחות כו'.** דקדריש כיון שבגד בה. ועד השתא מהדרינן לאוקמה דלא כרבי אליעזר משום דשמותי הוא: **אמאי ממעט ליה קרא.** הואיל וליתא: **תפשוט דמייעד.** ומיהו מיעטיה קרא ממיתה: **דמדאורייתא חזיא ליה.** כלומר זקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה כדתנן (נדה דף מה.) בן תשע שבא על יבמתו קנאה: **תרתי.** הא חד הוא כיון דאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד אלא בגדול: **שצריך ליעדה** גרסי': **הוא תני לה והוא אמר לה.** הוא תני למתניתין והוא אמר בה מנפשיה. והאי טעמא דהאי צריך ליעדה רבי יוסי ברבי יהודה היא דאמר מעות הראשונות שקבל האב לאו לקידושין ניתנו ואין יעוד אלא בפרוטה שעליה לפיכך אין דעת האב בהן מתחילה ואם אינו מודיעה שתקבל עליה אין כאן קידושין: **לקידושין ניתנו.** ונפקא מינה דהוה ליה מכר את בתו לאישות ואם יעדה ונתארמלה שוב אין מוכרה לשפחות לרבי עקיבא: **שאני הכא.** דכתי' לשון יעדה למידרשה לשון דיעה: **יעדה והפדה.** ואין יעידה אלא במקום פדייה שאם בא לייעדה בסוף שש צריך שיהא שהות ביום שאם תבוא לחשבון גרעונה דיהא עליה גרעון של פרוטה: **מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו.** דאי קבל אב ע"מ להתייעד וקידושי יעוד תלויין באב אף על גב דליכא שהות נמי כיון דאמר בתוך שש מתייעד לי הוה ליה יעוד למפרע משעת מכירה:

וכי

במאי מוקי לה כרבי אליעזר. פי' בקונטרס ועד השתא מהדרינן לאוקומי דלא כרבי אליעזר דשמותי הוא לפי' ר"ת דגרים הכא במאי מוקי לה כר' עקיבא נ"ל דעד השתא מהדר לאוקומי כרבי אליעזר משום דרבנן דר' שמעון קיימי כוותיה דאמרי אבל לא לשפחות אחר אישות ור' שמעון נמי הכי אית ליה אלא שמוסיף עוד אבל לא לשפחות אחר שפחות:

איש פרט לקטן. ואף על גב דקטן לאו בר עונשין הוא מ"מ איצטריך קרא למעוטי דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו:

ומדאורייתא חזיא ליה. פי' בקונטרס זקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה וליטמא לה כדתנן (נדה דף מה.) בן ט' שבא על יבמתו קנאה וקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולפוסלה מן האחין כדתנן בהאשה רבה (יבמות דף צו:) עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא הויא כאשתו ולכן נ"ל דמדאורייתא חזיא ליה בעלמא כגון שהיה היבם גדול וקטן זה ביאתו ביאה כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבתורה מומתים על ידו מהו דתימא הואיל ומדאורייתא כו' כלומר אי לאו האי קרא דמעטיה ה"א מדאורייתא חשובה כאשתו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרינן בעלמא (שם) עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול: **תרתי.** פי' בקונטרס הא בהא תליא כלומר חדא מילתא היא דכיון שאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד מועיל אלא בגדול שהרי קטן לא מצי לשווי שליח ולקדש וה"ר אלחנן פי' תרתי כלומר דסתרן אהדדי דרישא דאמרי' אין יעוד אלא בגדול משמע אפילו שלא מדעת מהני והדר אמרינן אין יעוד אלא מדעת משמע אבל שלא מדעת לא מהני:

אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך מדר' יוסי. תימה מאי אתא לאשמועינן פשיטא למה לא תתקדש אפילו היה אומר תן מנה לפלוני ותתקדש בתי לך היתה מקודשת מדין ערב כדלעיל (דף ז.) כ"ש שאמר לבתו וכי תימא דהכא לא שייך דין ערבות דהא לא דיבר למקדשי א"כ לר' יוסי בר' יהודה דאמר דמקודשת בפרוטה אחרונה אטו נילף מינה דאם לא אמר כלום לא לבת ולא למקדש תהא מקודשת אלא ע"כ המכירה חשובה כאילו אמר אביה לבת התקדשי ביעוד א"כ המכירה נמי תחשב כאילו אמר למקדש וי"ל דלא הוי לא כאומר לו ולא כאומר לה אלא הכי מוכיח ע"כ קטנה יש לה יד לקבל קידושין מדאשכחן גבי יעוד דאמר רחמנא שתייעד על ידי עצמה שאם לא היה מועיל בעלמא כשנותן לה רשות להתקדש מדעת ע"י עצמה לא היה אומר הכתוב שיהיה מועיל לענין יעוד וא"ת היאך היא מתקדשת באומר לה צאי וקבלי קידושיך והלא קטן לית ליה זכייה מן התורה כדמשמע פ"ק דב"מ (דף יב.) דקטנה אין לה יד לזכות בעצמה ואמרינן דמציאת הקטן לר' יוסי אין בו גזל גמור אלא מדבריהם בשלמא גבי יעוד דהתם דין הוא שתזכה (א) באחר שאינו אלא מחילת שיעבוד בעלמא וי"ל דבדעת אחרת מקנה לה יש לה זכייה מדאורייתא כדמשמע בפ' [האומר] (גיטין סה.) דפריך לרב חסדא דאמר אחד זה ואחד זה קונה לעצמו ואינו זוכה לאחרים מההיא דאומר אדם לעבדו ולשפחתו העבריים הילך מעות הללו ופדה מהן מעשר שני ושפחה עברית קטנה היא ודמי בעלין שאינו נקוב דרבנן מכלל שהיה רוצה להוכיח שזוכה אפילו לאחרים מן התורה:

במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר' יהודה. אין לפרש דמיירי במשכון שלא בשעת הלואה דקני לה מדרבי יצחק דאם כן היה לו להביא כאן דרבי יצחק כמו שמביא לעיל (דף ח:) גבי קידשה במשכון מקודשת ולעיל היה לו להביא דרבי יוסי ברבי יהודה אלא אפי' במשכון בשעת הלואה איירי ואפי' אין מחזיר לה משכון אלא שמוחל לה את המלוה ואע"פ שהמשכון בידו דהא המקדש במלוה שיש עליה משכון קאמר' ולא המקדש במשכון וא"ת כיון דמקדש בהנאת מחילת מלוה אפילו בלא משכון אמרי' דמקודשת לעיל ולמה אנו צריכין ללמוד מר' יוסי וי"ל דהיכא דליכא משכון גרוע טפי דס"ד דלא סמכה דעתה כיון שאינו מחזיר לה משכון קמ"ל מילתא דרבי יוסי דמקודשת וא"ת היכי נילף מרבי יוסי ברבי יהודה מיעוד והלא ביעוד מחזיר לה המשכון היינו גופה דהא גופה משכון היא והכא אין מחזיר לה משכון וי"ל דפשיטא ליה דאין עיקר היעוד בחזרת משכון אלא מחמת מחילת שיעבוד המלוה לחוד וי"ל לדקדק דקסבר ר' יוסי בר' יהודה דעבד עברי אין גופו קנוי דאי גופו קנוי מה ענין זה אצל מלוה שיש עליה משכון אין כאן מלוה כלל אלא מקדשה בהקנאת גופה לעצמה ומיהו י"ל דע"כ לא כהקנאת גופה שהיא קנויה לו מקדשה דאם כן אין תקדש בלא שטר שחרור ובלא הפקר:

משל

מסורת הש"ס

א) [בכת"י: שייעד], ב) שמות כא, ג) סנהדרין נב., ד) [בכת"י טסף: אדם לבנו קטן], ה) [יבמות סח ע"א], ו) [בכת"י טסף: וגילאו כילה], ז) [נ"ל דאמר], ח) [בכת"י: ואין], ט) [בכת"י: אליני. וכל"ל. (סס"ל. יעב"ץ)], י) [אל"ל לידעה. (רש"ש)], כ) לקמן מה, ל) [בכת"י טסף: שיעור], מ) [בכת"י: והוא ליה הלואה והיא גופא משכון היא], נ) [סכת קל ע"א], ס) [נלע"ל וגילאו. וכ"ה בתוס' בסמוך], ע) [בדפו"ר: האי. וכל"ל. רש"ש], פ) [לעיל יח ע"א], צ) [אבל לא' נמחק. (רש"ש.)], ק) [כתובות מ סע"ב, ע"ש], ר) [וע"ע תוס' ערכין ג. ד"ה למעוטי ותוס' פסחים נא: ד"ה לים], ש) [נדה שם], ת) [עי' לקמן מב ע"א], א) [יש להוסיף: אפילו. (רש"ש.)], ב) [נ"ל זוכה. (רש"ש, ע"ש)], ג) [נ"ל שווה. (רש"ש.)], ד) [ב"מ פב ע"א], ה) [דף ו:].

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ מוֹת יוּמַת הַנֹּאֵף וְהַנֹּאָפֶת: ויקרא כ י

2. אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לוֹ יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ: שמות כא ח

◆

גליון הש"ס

גמ' תרתי מה טעם קאמר. כעין זה ביצה דף יד ע"א ובבא מציעא דף י"ד ע"א: שם מדעת דידה. עיין לעיל דף ה ע"א תוס' ד"ה שכן ישנן בע"כ:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אומר וכו' דין הוא שתזכה בשיור שאינו וכו' כדמשמע בפ' התקבל דפריך:

◆

מוסף רש"י

מעות הראשונות לקידושין ניתנו. מעות הראשונות שקבל האב מישראל זה יקנה לשם קדושין קבלם שאם ירצה לקדשה שתתקדש באותן מעות (רש"י על הרי"ף). פרט לאשת קטן. אשמעינן דקטן אין לו קדושין (סנהדרין נב:). מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו. מעות הראשונות שמקבל על המכירה לא לקדושין ניתנו אלא לשפחות ויעוד שמוסיף בה מחמת שעות פריטות פעולה שיש לו עליה הוא כל יולא ע"י אביה (לקמן מה.).

עין משפט נר מצוה

קפד א מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יח:
קפה ב ג מיי' שם פ"ג הלכה א:
קפו ד מיי' פ"ד מהל' עבדים הלכה ז:
קפז ה ו מיי' שם הלכה ח:
קפח ז מיי' שם הל' ז:
קפט ח מיי' פ"ג מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ז:
קצ ט מיי' פ"ה מהל' אישות הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן כח סעיף יא:

◆

מוסף תוספות

א. דפשיטא לן שכן הלכה. תוס' בכורות לד. ב. בתוס' רשב"י כתוב אף לא. רש"ש. ג. דמשום קלון האשה יתחייב דומיא דבהמה הנרבעת. תוס' ערכין ג. ד. בתוס' יבמות סח. ד"ה קניא הוא בנ"א. כלומר זקוקה לו. ועי' רש"ש. ה. ולא הוי האי כתרתי דאמרינן בעלמא שפירושו תרתי דסתרן אהדדי. ריטב"א. ו. אלא לבת. תוס' הרא"ש: וערב מדבר הוא עם המלוה. רשב"א. ז. שאותו כח וזכות שזיכתה לו תורה בקדושי בתו יכול הוא ליתנו לה לקדש עצמה מדעתה. תוס' הרא"ש. ח. ושמעינן מינה דלרב חסדא זוכה לעצמו מן התורה ולרב יהודה דפליג עליה דרב חסדא זוכה מן התורה אף לאחרים וכו'. שם. ט. דומיא דאמה העבריה. שם. י. סתם לא שנא נתן לה את המשכון ולא שנא לא נתן לה את המשכון. רשב"א. כ. אלא ודאי בשעבוד שעליה דהיינו מלוה היא מתקדשת. תוס' הרא"ש. ועי' תוי' רע"א.